

Tekirdağ, M.C. Şahabeddin

"Ali Fuad Türkşeldi'nin Tiron el-i-
lipi" / M.C.Ş. Tekirdağ. -- ss.47-62)

XI levha; 24 sm.

Tarih Enstitüsü Dergisi. -- III.c.
EKİM 1972 (İSTANBUL, İ.Ü. Edebiyat
Fakültesi)

I. Makale adı.

956.10743

AL.O Ali Fuad

RUCA

(Osmanlı - Rus seferi: Sibka ve Plevne muharebatı)

عثمانلى - روس سفرى : شىقه و بلونه

معارباتى / تالیف علی فواد .- در سعادت :

تجار زاده ابراهيم حلمى ، ۱۳۲۵ هـ .

Vol.; 23 cm.

Library has vol. 2

only

Text in Ottoman Turkish

1. History, Turkey - 1876 - 1918 2. History,
Ottoman Empire I. Author (Arabic) II. Title
III. Title (Arabic)

1901

ARA IV 1191

ALİ (FUAD)

MISIR

19119 TÜRKŞELDI

Ali Fuad

علي فواد

54

كيف مزونا مصر ، مذكرات الجنرال التركي علي فواد . نقله الى
العربية ... نجيب الارنازي .

- Beyrouth, Dar al-Kitab al-Gadid, 1962, In-16°, 164 p.

-(Kayfa gasavna Misr.- Mémoires du Général turque

'Ali Fuad. Traduit en arabe par ... Nagib al-Arnassani.-
Mudakkarat siyasiya mu'asira.)

Monde arabe , histoire
(Mémoires), XIIes.

A.101240.

MUSEUM OF THE
SULTAN AHMED
LIBRARY

Ali Fuat Bey'in elyazmaları

Ardında önemli yapıtlar bırakmış devlet adamlarımızdan Ali Fuat Türkgeldi, ülkemizin en geniş elyazması ve basılı eser koleksiyonlarından birini oluşturmuştur.

Ali Fuat Türkgeldi (1864-1935) önemli eserler bırakmış devlet adamlarımızdandır. Mabeyn Başkanlığı, Şurayı Devlet Maliye ve Nafia Dairesi Reisliği, Sadaret Müsteşarlığı gibi görevler üstlenmiştir. Gerek memuriyeti boyunca gerekse emekliliği sırasında eserler ürettiği Ali Fuat Türkgeldi'nin Türkiye'nin en önemli kitap ve yazılı eser koleksiyonlarından birini de oluşturduğu bilinir. Bu koleksiyonda büyük babası Celal Bey ile babası Tercüme Odası Müdürü Celal Bey'in kitapları da vardır.

İran, Arnavutluk, Hollanda, Brezilya ve Hindistan'da büyükelçilik yapmış olan en büyük oğlu İli Türkgeldi vefat ettiği zaman geride kalan üç kardeşi babalarının, büyük ağabeyleri tarafından zenginleştirilmiş olan bu koleksiyonun 5000 matbu, 600 yazılı eserini İstanbul Merkez Kitaplığı'na hediye etmişlerdir. Ali Türkgeldi'nin koleksiyona en önemli katkısı, Hintte ve İran'dayken toplanmış olduğu Şark edebiyatına ait yazma eserlerdir. İstanbul Üniversitesi'ne verilme-yip ailesinin elinde kalan ve bugün toru-

nu Gülbin Hanım'a intikal etmiş olan eserler bile çok önemli bir koleksiyon oluşturmuştur. Bu koleksiyonda bulunanları bazı başlıklar altında toplayabiliriz: Çeşitli yazarların Ali Fuat Bey'e ithaf etmiş oldukları eserler. Aralarında Ebuluha Mardin'in, Lugat-ı Felsefiye yazarı İsmail Fenni Bey'in imzalarını taşıyan kitaplar vardır. Koleksiyonun kitap bölümü Gülbin Hanım'ın katkılarıyla 20.000 esere ulaşmıştır. Çok ilginç bir hattı-dest koleksiyonu: Aralarında Sultan Reşad, Abdülhamid, Halit Ziya Uşaklıgil, Damat Dervişpaşazade Halit Bey, Şeyhül İslam Hayri Efendi, Abdülhakhamid, İkdam Gazetesi sahibi Ahmet Cevat, İbnülemin Mahmut Kemal, Ekrem Bolayır, Velet Çelebi, Sadrazam Tefvik paşa ve Şehzade Burhaneddin'in kâğıtları da dahil birçok önemli şahsın el yazılarıyla yazılmış notlar, mektuplar bulunmaktadır. Üç yüzlü Osmanlı, üç yüzdü yabancı ileri gelenlere ait bir kartvizit koleksiyonu; üç yüz kadar ferman; Ali F. Türkgeldi'nin fibristi çıkarılmış otuz kadar günlüğü vardır. Aralarında Ermeni Meselesi, Karacao Ahmet Mezarlığı'nda gömülmüş önemli kimselerin gömüldükleri yerler ve kısa biyografileri, Hukuk Fakültesi'nde tutulmuş ders notları bulunmaktadır. Büyükelçi Ali Bey'in defter halinde bulunan sefaretnameleleri önemlidir. Bunlardan sadece "Brezilya" başlıklı-ısı basılmıştır. (Ebüzziya Matbaası, 1932) Bu eserin girişinde Ali Bey, sefaretname yazmasının gerekçesini şöyle anlatır:

"Bu arzunuz başka saiki, bizde daimi sefa-

retler tesis olunmadan evvel sefaret-i muvakkate ile Avrupa'ya gönderilen elçilerimiz bu yolda takip ettikleri hattı hareket idi. Bu zatlar siyasi meselelere dair Babaliye gönderdikleri muharrerattan başka vazifelerin hitamında Sefaretname unvanıyla umumi bir rapor yazarak bunda esnayı seyahatlerinde gördükleri yerleri ve buldukları memleketlerin ahvalı içtimaiyesini izah ederlerdi. Kısmen matbu olan bu eserlerin tarzı tahriri lisanımız hali hazırdaki şivesine uymaması... Bunların ne ehemmiyeti tarihçelerine ne de yazıldıkları zaman memleketimize yeni fikirler girmesine ettikleri hizmeti unutturamaz."

Müsteşar Ali Fuat Bey'in bir bölümü basılmış eserleri de vardır: Yeni harflerle basılmış olan "Görüp İştiklerim" ve ilk iki cildi yayımlanmış olan üç ciltlik "Mesail-i Mühimme-i Siyasiye" önemli yapıtlardır. "Rical-i Mühimme-i Siyasiye", 1945 yılından bu yana Türk Tarih Kurumu'nda "basılacaklar" listesinde bekletilmektedir. Bu kitaba malzeme,

Ali Fuat Türkgeldi, kızı Mualla Türkgeldi (Sayar) ve amcaoğlu Celal Fuat Türkgeldi ile...

A. Fuat Bey'in, Servet-i Fünun dergisinde sürekli olarak yayımlanmış devlet adamları biyografilerinin sağlanmış. Gülbin Hanım'ın koleksiyonundaki Servet-i Fünun'larda yazarın bu makaleleri el yazısıyla düzeltip, eklediği kâğıtlara yazılmış notlarla zenginleştirdiği gözlenmektedir: 1927 Ağustosunda yayımlanmış Hayrettin Paşa ve sonra Said Paşa hakkındaki yazıları önemlidir.

"Edvar-ı İslahat", A. Fuat Bey'in basılmamış eserlerindedir. Kırım Harbi'nden Meşrutiyet'e kadar devletlerden "İslahat" adı altında gelen önerileri açıklamaktadır.

"Tarihi Fıkralar", Reşit, Ali, Fuat, Mütercim Rüşti, Ahmet Vefik, Saffet Paşa'larla Şeyhülislam Zeyni Efendi, Veliefendizade Emin Efendi, Halet Efendi Keçecizade İzzet Molla, Muverrih Asım Efendi gibi kimselere ait zarif, nükteler ve fıkraları içeren bir eserdir. Bu fıkralar 18 Ağustos 1927'den 19 Nisan 1928'e kadar Servet-i Fünun'da yayımlanmıştır.

Eserlerinin tarihleri incelendiğinde Gülbin Hanım'ın büyükbabasının ilk çocuğunun doğumu ile ikincisinin dünyaya gelişi arasında geçen 14 yıl içinde ve eşinin 1929'da vefatından sonra kitap yazma, makale yazma açısından daha verimli evreler geçirdiği anlaşılıyor.

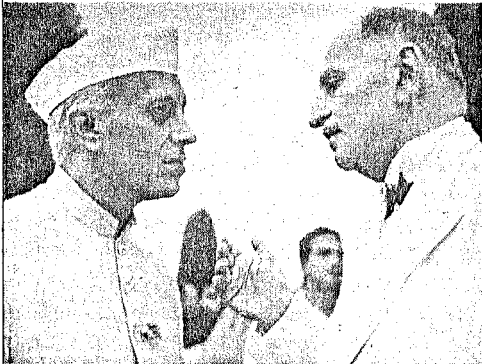
Koleksiyon, sarayda yenilen yemeklerin münürlerini, sarayda verilen konserlerin programlarını (daha çok çağdaş Alman bestekârlarının eserleri yer almaktadır) da içerir.

Koleksiyon önemli bir fotoğraf arşivi de içermektedir: Gülbin Hanım'ın büyükbabasının kalmış saray erkânı ve devrin ileri gelenlerine ait fotoğraflar, büyükelçi amcasının toplamış olduğu, görev gördüğü ülkelerin önemli kimselerine ait resimler ve 1950-57 yılları arasında Demokrat Parti İstanbul milletvekiliği yapmış olan ortanca amcası Celal Fuat Bey'e ait Demokrat Parti ile ilgili çok sayıda resim koleksiyonu zenginleştirmektedir. Ayrıca tasnif olmamış çok sayıda evrak da araştırmacıların beklemedikleridir.

Gülbin Hanım, bu koleksiyonu bir vakif oluşturup korumak ya da cahnımayacağı, kendinden sonra dağıtılıp yok edilmeyeceğinin güvencesini sağlayan bir kütüphane vermeyi düşünmektedir. Bazı başka düşünceleri de vardır.

"Sen olsan ne yapardın?" diye sordu.

Gelişmiş ülkelerde böyle koleksiyonları koruyanları yüreklendirecek yasalar, kurallar yürürlükte. Ancak, geçen ay A. Fuat Türkgeldi'yle aynı yıl kaybetmiş olduğumuz ünlü müzikologumuz Rauf Yekta Bey'in eşsiz koleksiyonunun artık dağıldığını, şunu bunun elinde kaldığını duyduğumdan Gülbin Hanım'a nasıl bir doğru yol önereceğimbilemedim. ◀

Ali Fuat Türkgeldi'nin büyük oğlu Ali Bey, Hindistan Büyükelçisi olduğu dönemde Nehru ile birlikte.

Selekte Ezer (Saimi Kerasim) 5120505 (20)

Ali Fuat Türkgeldi

Torun Gülbin Hanım

20000 evrak - Dan

Kartvizit : 600

Ferman : 700

Özellik : 70

Sefarname

Resim ve diğer

Evrak

H. Gülbin Türkgeldi
Mektepli Emfittin Mektebi
vefatinde

3 te - 1525799. Mayerrehan